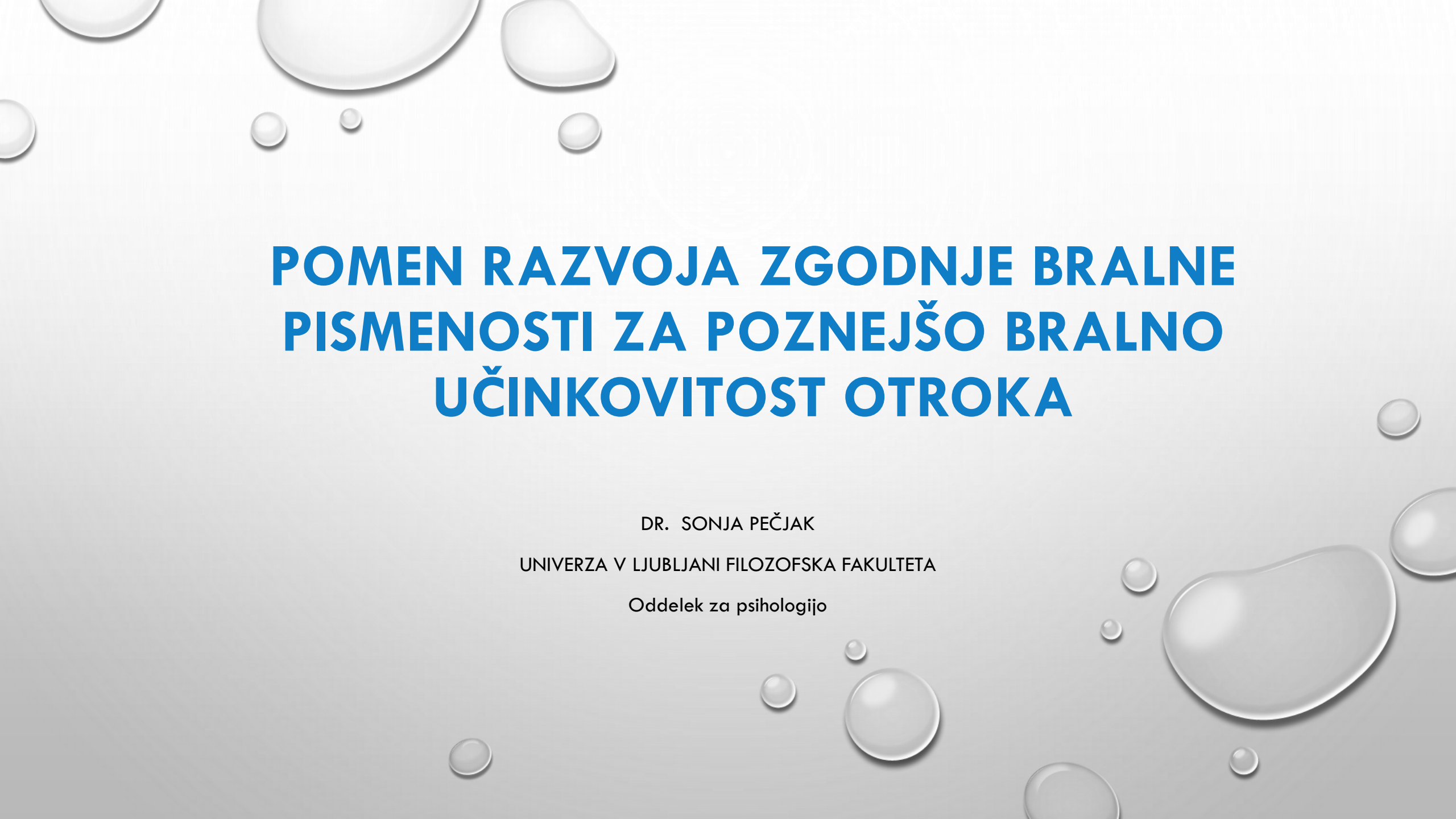

POMEN RAZVOJA ZGODNJE BRALNE PISMENOSTI ZA POZNEJŠO BRALNO UČINKOVITOST OTROKA

DR. SONJA PEČJAK

UNIVERZA V LJUBLJANI FILOZOFSKA FAKULTETA

Oddelek za psihologijo

ZAKAJ?

... Ker omogoča, da se lažje znajdemo v zapletenem svetu, lažje „odčitavamo“ njegove mnogotere pomene in sporočila, se lažje sporazumevamo, lažje pristopamo k problemskim situacijam in jih rešujemo ... skratka

... bolj polno, pa tudi bolj zrelo in odgovorno lahko živimo.

BRALNA PISMENOST ...

... je **stalno razvijajoča se zmožnost** posameznika za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij.

Ta zmožnost vključuje:

- razvite **BRALNE VEŠČINE**,
- (kritično) **RAZUMEVANJE** prebranega in
- **BRALNO KULTURO** (pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje).

NACIONALNA STRATEGIJA ZA RAZVOJ BRALNE PISMENOSTI (2020)

“PLASTI” BRALNE PISMENOSTI PRI OTROKU

BRALNO VEDENJE

... RAD POSLUŠA, ČE MU KDO BERE, GLEDA SLIKANICE, HODI S STARŠI V KNJIŽNICO, SE POGOVARJA O SLIŠANEM, SAM BERE, ...

**ZNANJE,
SPOSOBNOSTI**

... VE, KAKO SE BERE
... BERE TEKOČE, RAZUME PREBRANO, UPORABLJA BRALNE STRATEGIJE

PREPRIČANJA

VREDNOTE

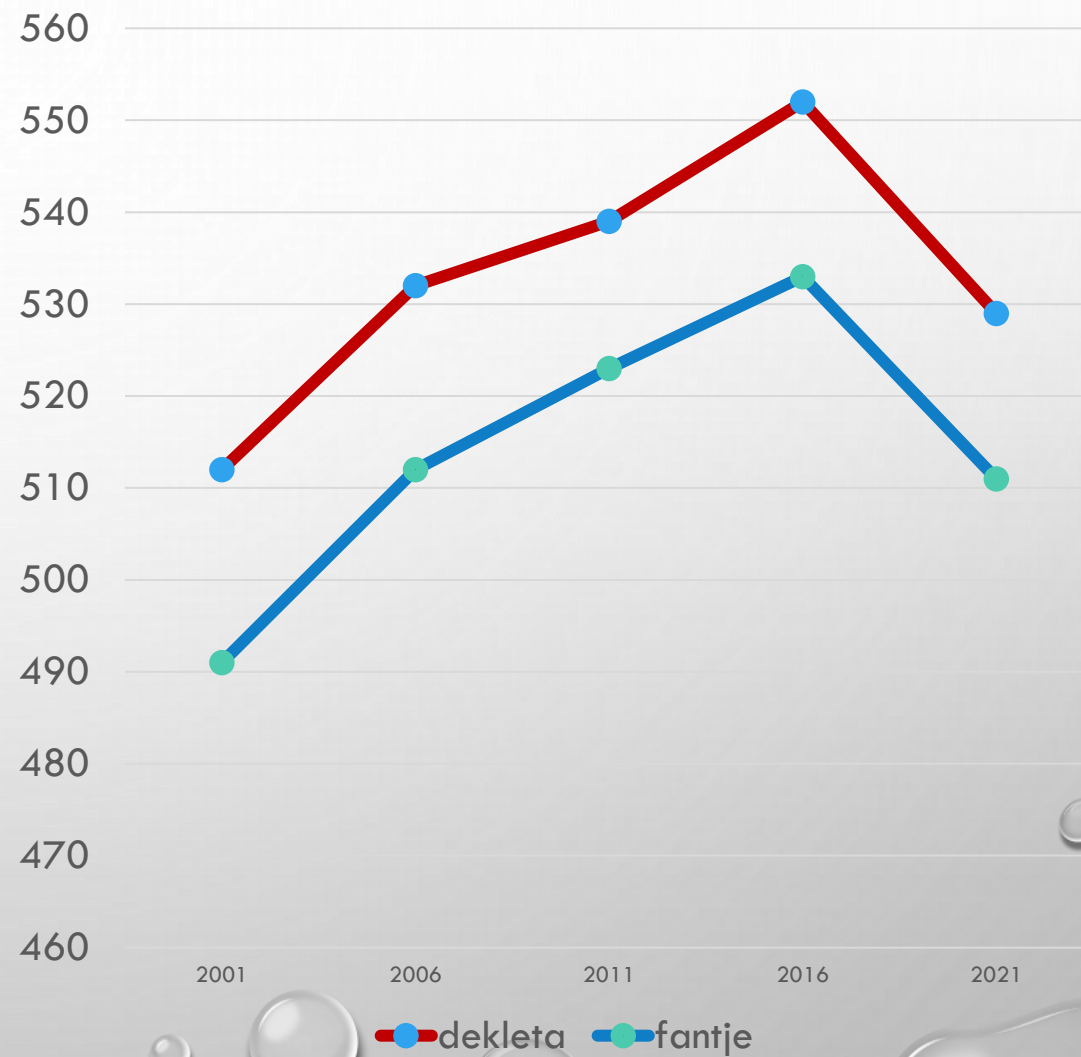
**BRALNA
KULTURA**

POZITIVNA STALIŠČA DO BRANJA
MOTIVIRAN ZA BRANJE (POSLUŠANJE)

PIRLS 2021_Dosežki v bralni pismenosti

PIRLS 2021_Razlike v BP glede na spol

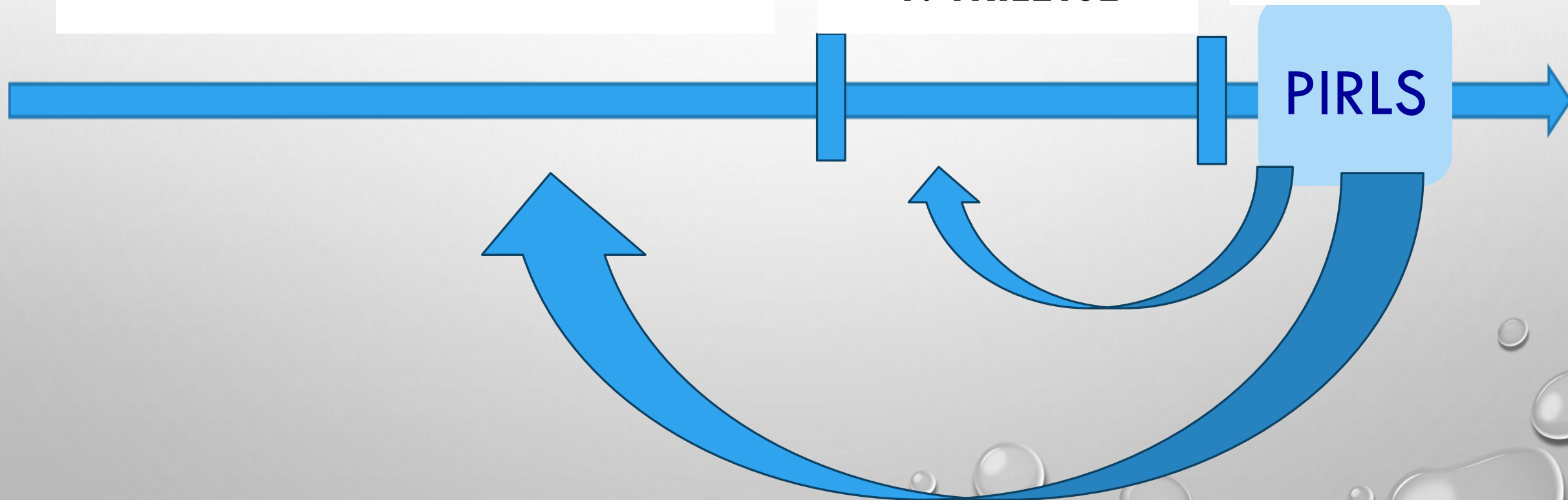

PREDŠOLSKO OBDOBJE

1. TRILETJE

4. RAZRED

PIRLS

PREDŠOLSKO OBDOBJE

1. TRILETJE OŠ

BRALNO VEDENJE

ZNANJE

- **koncept branja** (služi sporazumevanju),

- **znanje o branju:**
bralne zakonitosti,
knjižna terminologija (slika-besedilo; beseda, ...)*

SPOSOBNOSTI

- **specifične zaznavne sposobnosti:**

- vidno razločevanje

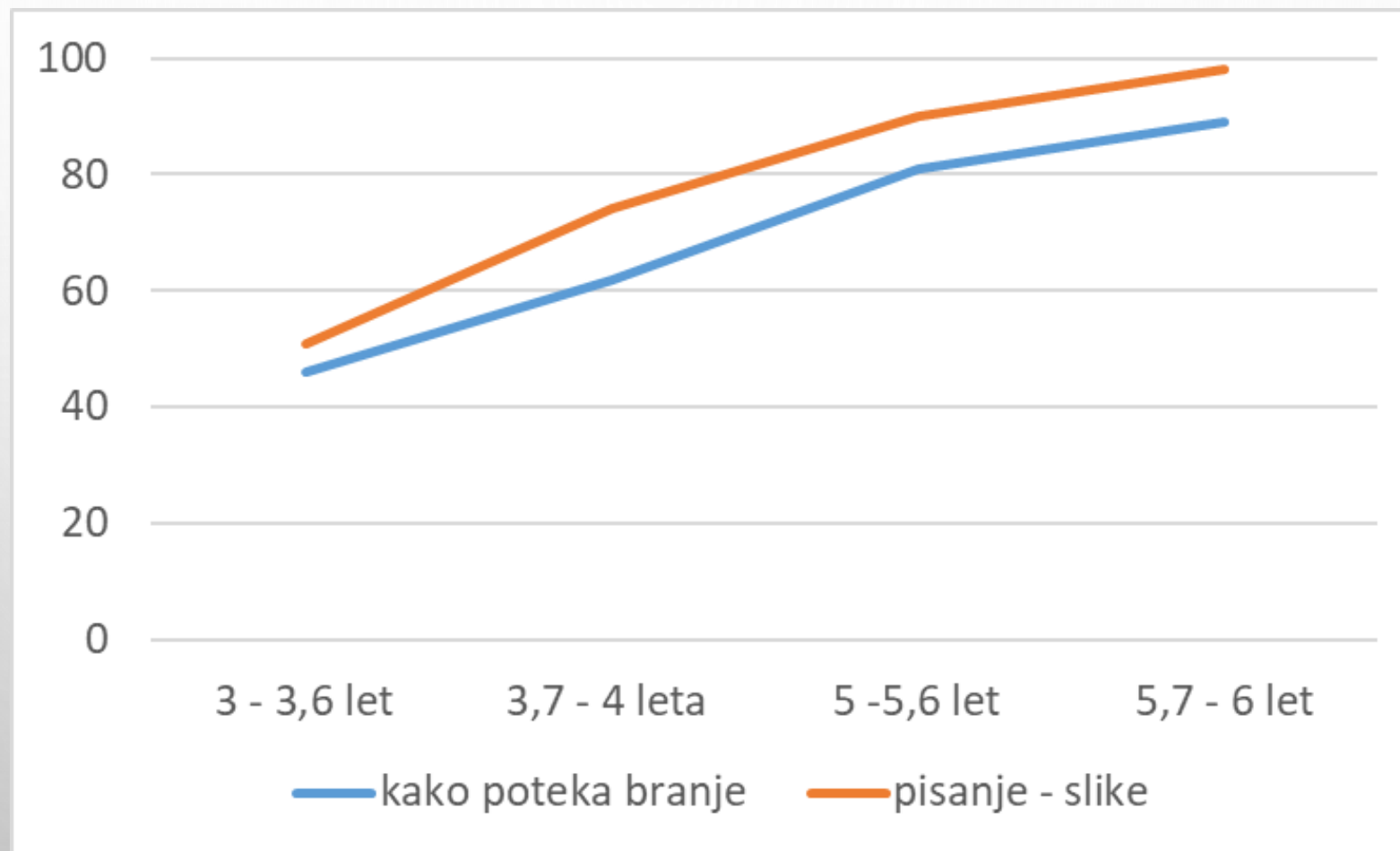
- fonološko zavedanje (slušno razločevanje in slušno razčlenjevanje: rimanje, *analiza in sinteza*)**

- **govorne zmožnosti** (besedišče, ...)

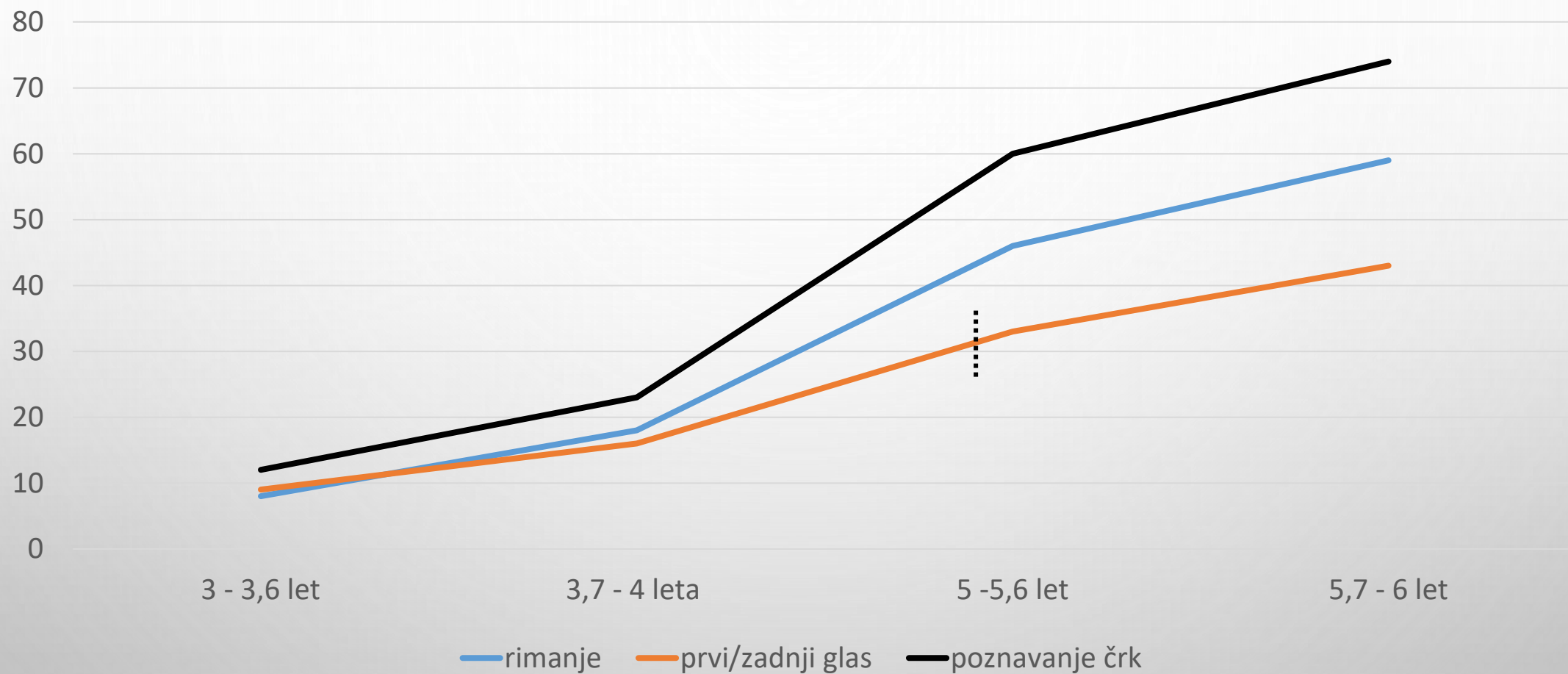
PREPRIČANJA
(STALIŠČA, STEREOTIPI)

BRANJE = VREDNOTA

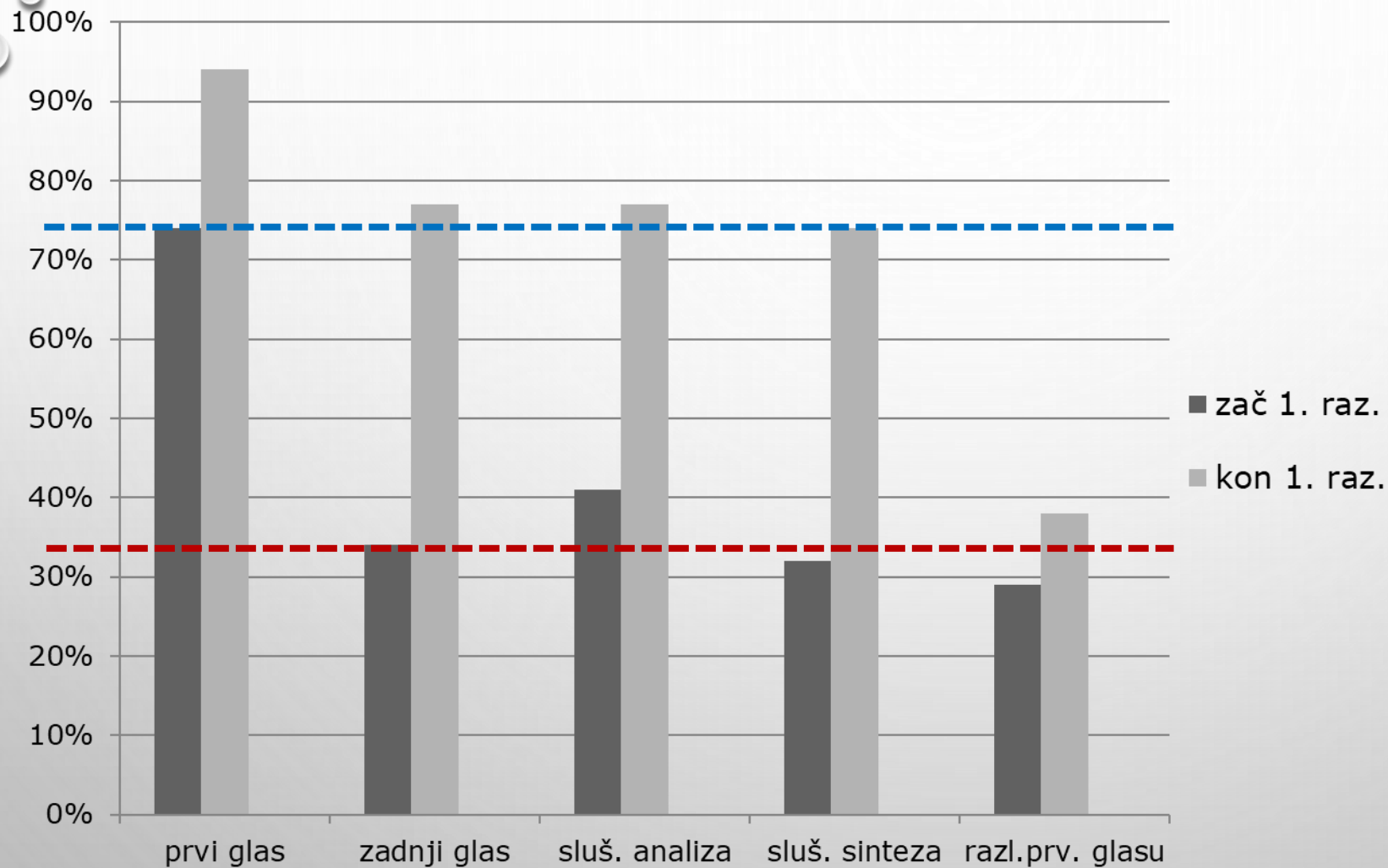
* ZNANJE O BRANJU (MARJANOVIČ UMEK IDR., 2020)

** FONOLOŠKO ZAVEDANJE (MARJANOVIČ UMEK IDR., 2020)

Fonološko zavedanje na začetku 1. razreda (Pečjak, Magajna, Potočnik, 2011)

• PREDZNANJE O BRANJU ob vstopu v 1. razred – ocena staršev - BP v 4. razredu

- **POZNA VEČINO ČRK**
- **PREBRAL NEKAJ BESED**
- **BRAL JE STAVKE**
- **PISAL JE ČRKE**
- **NAPISAL JE SVOJE IME**

ZELO DOBRO

DOBRO

513

NE PREVEČ DOBRO

SPLOH NE

478

BRALNO VEDENJE

ZNANJE, SPOSOBNOSTI

**PREPRIČANJA
(STALIŠČA, STEREOTIPI)**

**BRANJE
=
VREDNOTA**

BRALNA KULTURA

1. ZAČETNI RAZVOJ INTERESOV – POZORNOST usmerjena na

• branje, knjige

(ZAVEDANJE + SPREJEMANJE BRANJA)

... na osebo, ki bere.

... na situacije (knjige v izlozbi knjigarne, knjižnico, knjižni kotiček, ...)

2. UTRJEVANJE INTERESA – interakcija z osebo, situacijo

(PASIVNO SPREJEMANJE) – *SITUACIJSKI INTERES*

... Starš/vzgojiteljica bere otroku in se z njim pogovarja o prebranem.

... Starš/vzgojiteljica odpelje otroke v javno knjižnico, da si vsak izbere knjigo.

... Vzgojiteljica organizira dejavnosti, kjer starši v vrtcu berejo otrokom.

... kjer otroci „berejo“ drugim otrokom.

3. **OSEBNI INTERES** - dajanje prednosti branju pred drugimi aktivnostmi

... Otrok v bralnem kotičku lista slikanico, jo opazuje. Če pozna zgodbo, jo obnavlja vrstniku.

... Otrok drugim pripoveduje o knjigi, ki mu jo je kdo prebral in jo priporoča drugim.

4. **PONOTRANJENJE INTERESA IN STALIŠČ**

(KNJIGA + BRANJE = SESTAVNA DELA ŽIVLJENJA)

... Otrok se redno srečuje s knjigami (drugi mu berejo, sam bere).

... Otrok dobiva knjige za darilo in jih podarja drugim.

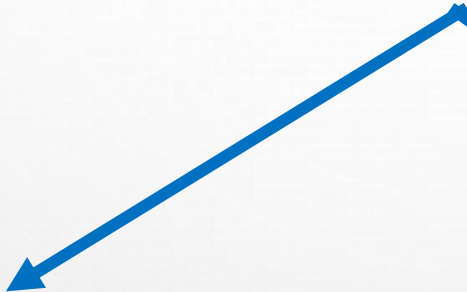
... Z drugimi otroci se pogovarja o knjigah.

... Redno obiskuje knjižnico.

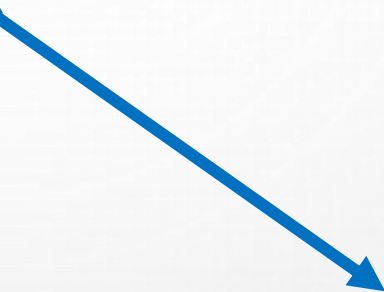
...

KLJUČNA SOCIALNA SISTEMA

DRUŽINA

VRTEC

**TEMELJI ZA POZNEJŠO BRALNO
PISMENOST V ŠOLI**

DRUŽINA (DRUŽINSKA pismenost)

① PIRLS 2021

- **MATERIALNI VIRI** (ŠTEVILO KNJIG – VSEH, OTROŠKIH, RAČUNALNIKA)

- **PREDBRALNE IN PREDPISALNE AKTIVNOSTI:**

... BRALI KNJIGE; SE POGOVARJALI O PREBRANEM

... PRIPOVEDOVALI ZGODBE; GLASNO BRALI ZNAKE IN
NAPISE, ...

POGOSTO: 42 % ... 518 točk

VČASIH: 55 % 495 točk

**NIKOLI,
SKORAJ NIKOLI:** 3 % 418 točk

- **STARŠI KOT BRALNI MODEL:** ZELO RADI BEREJO 31% ... 544 TOČK

NEKOLIKO RADI B.57% ... 520 TOČK

NE MARAJO BRANJA ...17% ... 501 TOČK

...② BRALNA KULTURA V SLOVENIJI (BRALEC IN KNJIGA VI; RUPAR IDR., 2019)

KDO JE ZASLUŽEN, DA STE BRALEC ?

1. **DRUŽINA** (STARŠI, SORODNIKI)

2. **ŠOLA** (IN OBŠOLSKE DEJAVNOSTI)

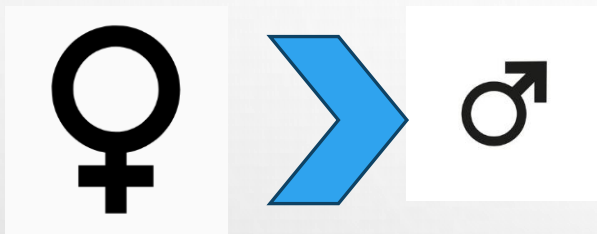
3. **PRIJATELJI, ZNANCI**

Starševsko branje otrokom v SLO/**Norveška**

	2014	2019
vsak dan	15%	12% / 57%
večkrat na teden	17%	17% / 19%
Skupaj	32%	29% / 76%

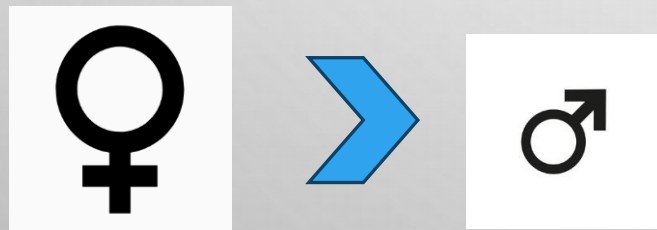
RAZLIKE MED SPOLOMA

- **STARŠEVSKO BRANJE OTROKOM + POGOVOR O PREBRANEM**

BAKER IN MILGRAM (2013): 3' – 100 UR – CCA 500 UR

- **SPOSOBNOSTI FONOLOŠKEGA ZAVEDANJA**

VRTEC

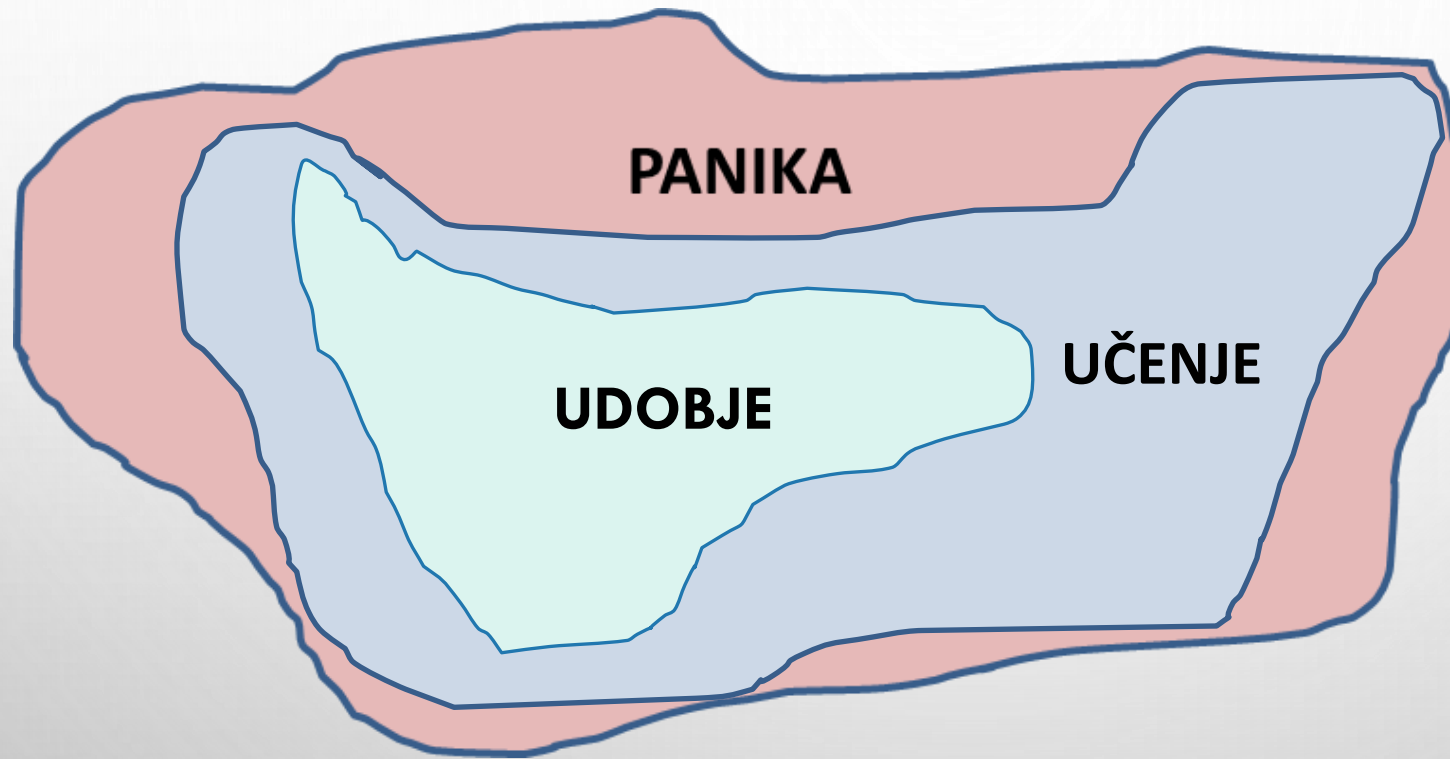
- **OZAVEŠČATI** STARŠE O POMENU DRUŽINSKE PISMENOSTI
- **PROGRAMI ZA SPODBUJANJE DRUŽINSKE PISMENOSTI** V SODELOVANJU Z VVZ
- **PRIROČNIKI IN GRADIVA ZA STARŠE** (S PRIMERI DEJAVNOSTI ZA RAZVOJ PREDBRALNIH IN PREDOPISMENJEVALNIH SPRETNOSTI):

BLATNIK MOHAR, M. (2003). BEREMO SKUPAJ: PRIROČNIK ZA SPODBUJANJE BRANJA. LJUBLJANA: MK

HARAMIJA, D. IDR. (2017). RAZVIJANJE DRUŽINSKE PISMENOSTI V OBJEMU BESED: PRIROČNIK ZA STARŠE. UNIVERZITETNA ZALOŽBA UM

- **SISTEMATIČNO RAZVIJATI PREDBRALNE IN PREDPISALNE SPRETNOSTI OTROK V KURIKULU VRTCA V VSEH STAROSTNIH SKUPINAH**

KAKO SKOZI VODENJE DO SPREMEMB?

- 1. KAJ MOTIVIRA LJUDI ZA DELOVANJE (spremembe)?**
- 2. KAKO VPELJEVATI SPREMEMBE?**

1. KAJ MOTIVIRA LJUDI ZA DELOVANJE (spremembe)?

»Ljudje se ne upirajo spremembam. Oni samo **ne želijo biti »spreminjani«**, ampak želijo **biti vpleteni** in imeti vpliv.« (SHOLLAERT, 2006)

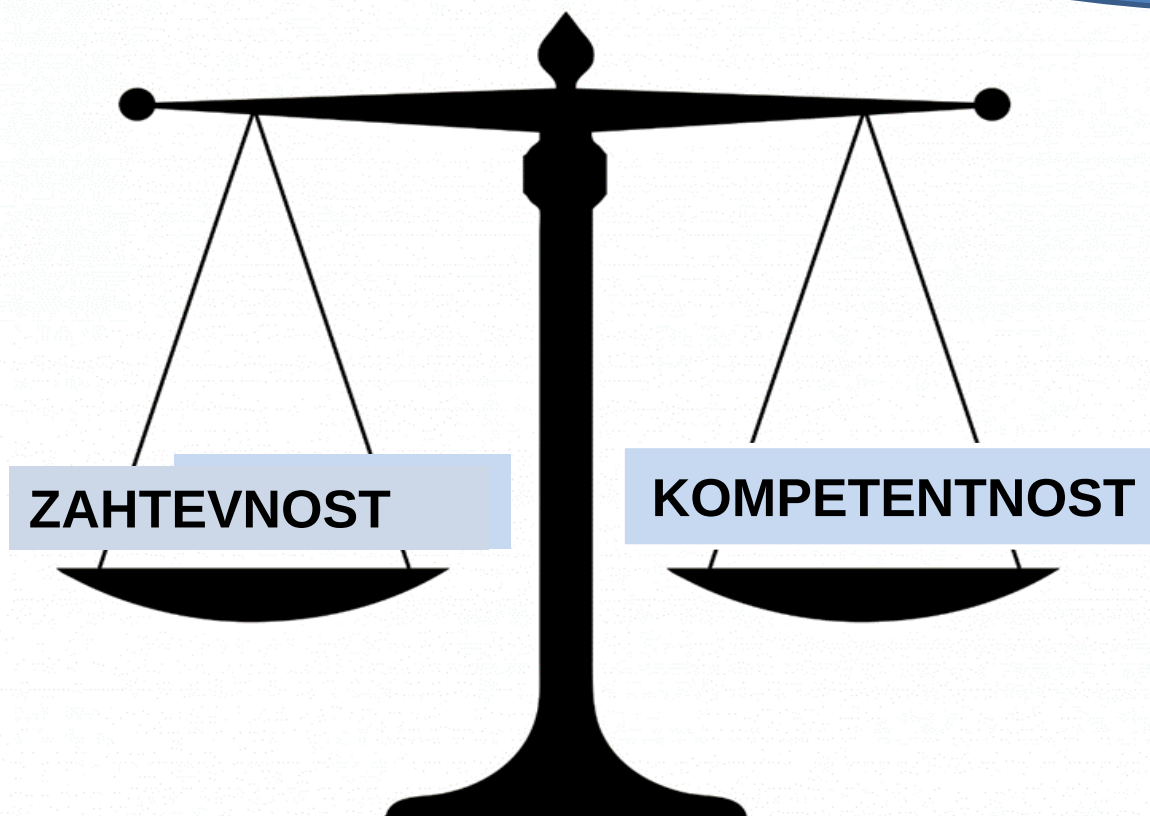
TEORIJA SAMODETERMINACIJE (DECI IN RYAN, 2000)

TEMELJNE POTREBE:

- i) **KOMPETENTNOST** (LASTNE UČINKOVITOSTI)
- ii) **PRIPADNOST** (SKOZI SODELOVALNE OBLIKE DELA)
- iii) **AVTONOMIJA** (V ODLOČANJU IN DELOVANJU)

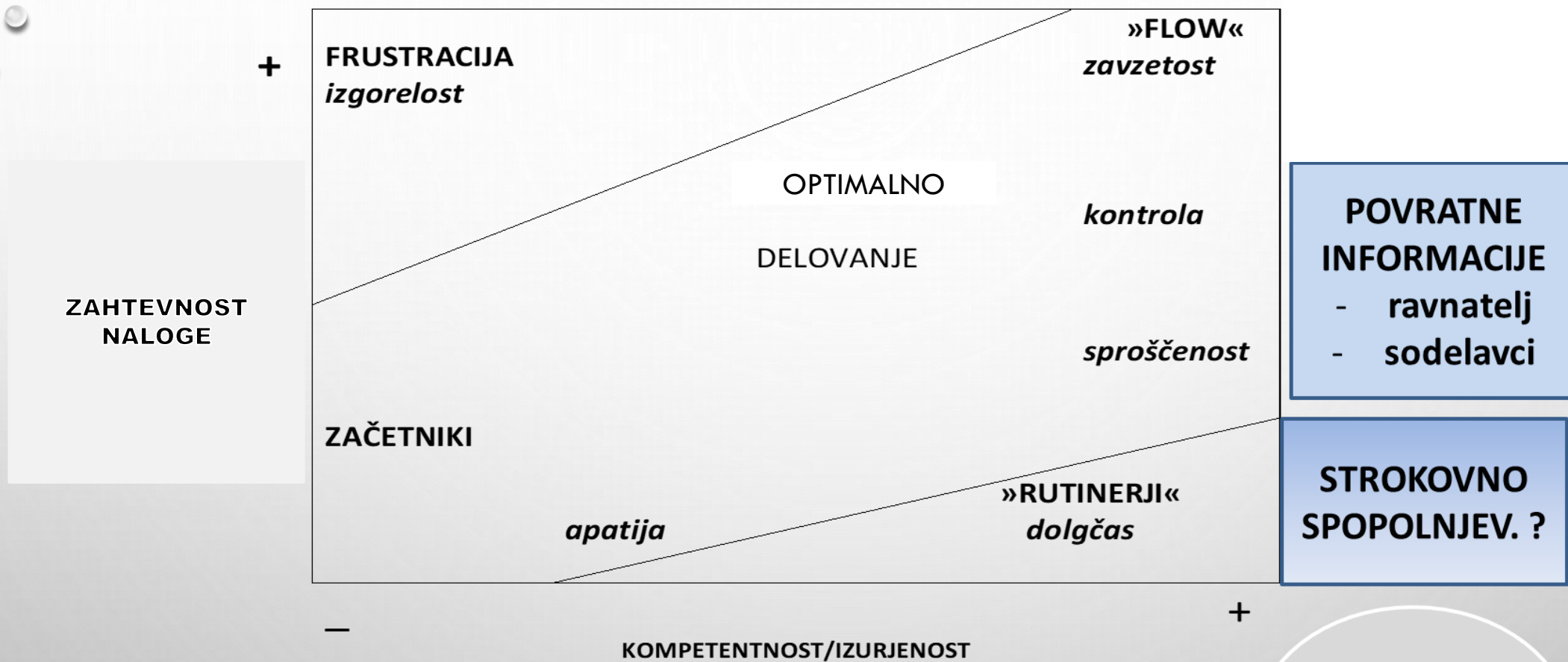
i) RAZVIJANJE KOMPETENTNOSTI VZGOJITELJIH

→ CILJ: porajajoča se pismenost

?
delegiranja nalog
vzgojiteljicam

MODEL FLOWA (Csikszentmihalyi,1997)

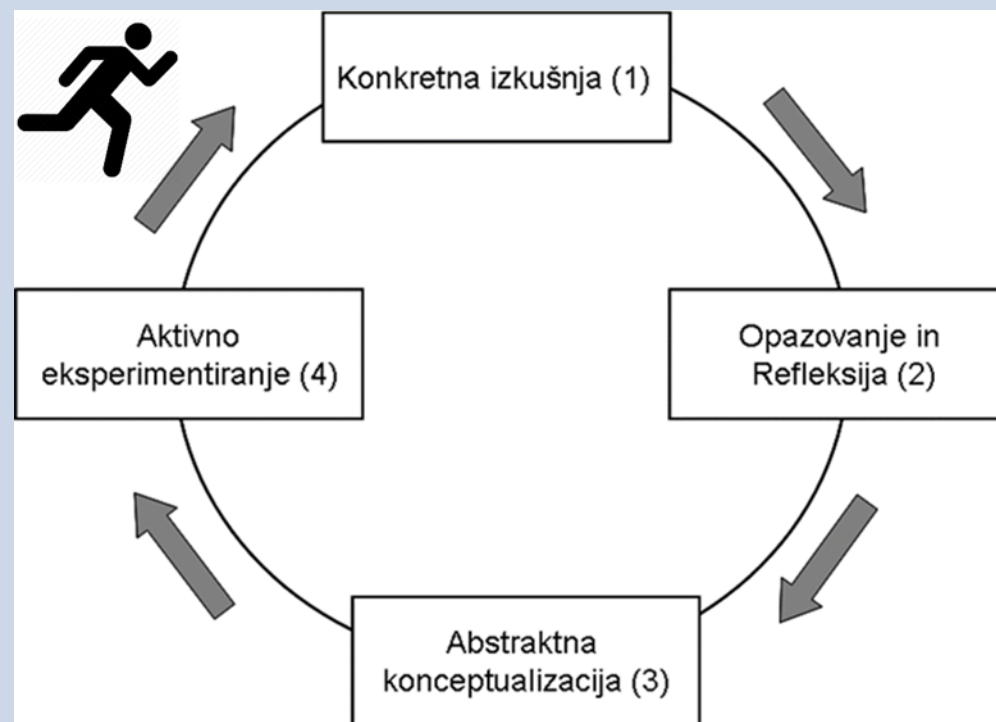
pomoč
(timi?)

ii) RAZVIJANJE PRIPADNOSTI

- **SODELOVALNI
CILJI/NALOGE**

- **+ PRIČAKOVANJA**
UPORABA IZKUŠENJ IZ
RAZISKAV IN PROJEKTOV

RAZISKOVANJE KONKRETNIH PRAKS V VAŠEM VRTCU

iii) SPODBUJANJE **AVTONOMIJE**

**PSIHIČNO
BLAGOSTANJE**

- premosorazmeren odnos: kompetentnost – avtonomija

kompetentnost – avtonomija

kompetentnost → **avtonomija**

- dopuščanje **izbire**

Model vpeljevanja sprememb (Knoster, 1991)

VIZIJA	SOGLASJE	VEŠČINE	MOTIVACIJA	VIRI	AKCIJSKI NAČRT	
X	✓	✓	✓	✓	✓	ZMEDA
✓	X	✓	✓	✓	✓	SABOTAŽA
✓	✓	X	✓	✓	✓	BOJAZEN
✓	✓	✓	X	✓	✓	ODPOR
✓	✓	✓	✓	X	✓	FRUSTRACIJA
✓	✓	✓	✓	✓	X	VRTENJE V KROGU
✓	✓	✓	✓	✓	✓	SPREMEMBA

Hvala za pozornost.